

لادانا کاري د گوتينن مهزناندا ل دويش تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني په رتوكا (گوتينت پيشينان ل دههرا بادينان) وهک نموونه

پيار نهحيب محمد مهمن، پشکا زمانکوردي، کوليزا زمانان، زانکویا دهوكى، دهوك، هەرئا کوردستانى، عيراق
باييز عومهه ئەممەد، پشکا زمانکوردى، کوليزا زمانان، زانکویا دهوكى، دهوك، هەرئا کوردستانى، عيراق

پوخته:

لادان ئىك ژ ياسابين فه گواهاتني يېن تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني يا زاناني ئەمرىك (ئەفرام نعوم چۈمىسى) يە و دەھىي فه گولىنىدا ھەول ھاتىيە دان لادانا کاري د ناف گوتينن مهزناندا بېتىتە بەھسکەن. ئەف فه گولىنى ب ناھى (ladana کاري د گوتينن مهزناندا ل دويش تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني په رتوكا (گوتينت پيشينان ل دههرا بادينان) وهک نموونه) يە، كۆتىدا ھەول ھاتىيە دان ئەگەر و مەبىست و جۇرىن لادانا کاري د ناف گوتينن مهزناندا ل گەل رېزىدە سەدى يە هەر ئىك ژ ئەوان جۇران بېتىتە دىاركەن. ئەف فه گولىنى ژ دوو پشکان پىكىدەيت، پشکا ئىك ۋۇ تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني ھاتىيە تەركانلىكىن د پشکا دوونىدا بەحس ل لادانا کاري د گوتينن مهزناندا ھاتىيە كەن و ل دووماهىيا فه گولىنى بۇ مە دىاربۇو، كۆپز كار د گوتينن مهزنان يېن نەسادەدا ژ گوتينن مهزنان يېن سادە ھاتىيە لادان و ئەف چەندەرىنى ژۇ مەبەستىن: كورت بې، كېش و سەروا، دووبارەن بۇونق ھاتىيە ئەنجامدان.

پەيپەن كلىلى: روپى ژ ناھدا، روپى ژ سەرقە، فه گواهاتن، لادان، لادانا کاري.

1- پىشەكى:

1.1- ناۋىئىشان فه گولىنى:

ئەف فه گولىنى ب ناۋىئىشان لادانا کاري د گوتينن مهزناندا ل دويش تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني په رتوكا (گوتينت پيشينان ل دههرا بادينان) وهک نموونه يە.

2.1- كەرسەتىن فه گولىنى:

دەھىن فه گولىنىدا مەقا ژ نموونەيېن په رتوكا (گوتينت پيشينان ل دههرا بادينان) يە (مەسعود مەممەد) ھاتىيە وەرگەتن.

3.1- گىنگىيا فه گولىنى:

گىنگىيا ئەقى فه گولىنى د ئەوى چەندىدا يە كۆئىك ژ تيورىن ب ناۋىئىشان زماڭانى يە زماڭانى ب ناۋىئىشان زماڭانى ئەمرىكى (چۈمىسى) ل سەر ئىك ژ كەرسەتىن بۇلىكلىرى يە گىنگ كۆ گوتينن مهزنانه ھاتىيە پەراكىشىكىن، ئەفه ژ لايدەكىھ و ژ لايدەكىنى دېشە تا نوكە چ فه گولىنى ب ئەقى شىوهى ل سەر ئەقى ۋازى ئەنچەنلىرى نەھاتىيە ئەقىسىن.

4.1- مىتودا فه گولىنى:

ئەف فه گولىنى ل دويش تيورا بهرهه مهينان و فه گواهاتني يا چۈمىسى ھاتىيە ئەنچامدان.

5.1- پەسيارىن فه گولىنى:

ئەف فه گولىنى ھەولىدەت بەرسقى ل سەر ئەقان پەسياران بەدت:

1. ئەرى لادانا کاري د ناف گوتينن مهزناندا ھەيە يان نە؟

2. ئەرى كار د گوتينن مهزنان يېن سادە يان نەسادەدا دەھىتە لادان؟

3. پېزىش بىلا لادانا کاري د كىز جۇرىدا پتە؟

6.1- ئارماڭىا فه گولىنى:

ئارماڭىا ئەقى فه گولىنى ئەوه لادانا کاري د ناف گوتينن مهزناندا بېتىتە دىاركەن و ئەرى كار ژۇ جەمهىست و د چ جۇرە پەستەياندا ھاتىيە لادان و پېزىش بىلا سەدى يە هەر ئىك ژ ئەوان جۇر و مەبەستان چەندە.

7.1- گىغانما فه گولىنى:

1. لادانا کاري د گوتينن مهزنان يېن سادە و نەسادەدا ھەيە.

2. پژوهیا لادانا کاری د گوتینین مهزانان بین نمسادهدا پته ر لادانا کاری د گوتینین مهزانان بین نمسادهدا پته ر گارهکی هه یه، کو پت دیته ربخوشکر شیو لادانا ییک ر ئهوان کاران.

3. لادانا کاري د گوتنين مه زانان یېن ساده دا ژړو مه بستا خوه د وړيئختن ژ دورو باره ټونې نننه، زه رکو د ټه فې جزوی گوتني دا ب تڼي شېک کار هه يه.

-8.1 پشکن، فهکولینی:

2- پشکا ټیکم: تیو، ایه، هه، مھینان، و، چه، گوھا، ټنے،

- 1.2 ده واز هیک:

تیورا بهره‌های مهینان و فه‌گوهازتنی تیکه ژ تیورین ریزمانی بین ژ لای زماشان به نیاسن ئەمریکى (ەفرام نوم چۆمسکى - Avram Noam Chomsky) فه ل سالىن پېنجييان ژ چەرخى يىسىتى هاتىيە داتان و ئەف تیوره پشتىستى ل سەر ياسايىن بەرھە مهینانا زمانى دكەت، د شىياندا يېشىن، كۆتۈپا بەرھە مهینان و فه‌گوهازتنى د سالىن بورىدا كۆتۈپ ل سەر فەكولىيەن ریزمانى كىرىھ و ریزمانا بەرھە مهینان و فه‌گوهازتنى ریزمانەكە بەرلەلاق بوبو، ئەشقەزى پاشى ل سالا 1957 ئى (چۆمسکى) پەرتوكا خوه ياب ناھى (پىكھاتىن رېستەسازىن) بەلاڭىرى، كۆمك وەرچەرخانەكى د بوارى فەكولىيەن زماشانىدا دەھىتە هەزمارتىن (خۇشتىاو، نەرمان عبدوللا ، 2011:154).

تیورا بهره مهینان و فهگوهراتنی کار ل سه ر دیارکن و دهستنیشانکرنا یاسایین شیانین زمانی دکمت، بهلی گرگیکه کا زور ب چالاکیکین زمانی نادهت، زبرکه ئەف تیوره زمانی ل سه ر شیان و چالاکیان دابهشدکم و د ئەقی دابهشکرندما شیان ئامازی ددهنه (شیانا هم ئاخشتکمرەکی رەسەن ي زمانی بۆ ئىتكەھشتن و بهره مهینانا رسته یان) (Hartman. R. R. k and Stor F. C, 1976: 44). هروهسا (تیورا بهره مهینان و فهگوهراتنی گرگیکی ددهنه شیانا بهره مهینانا پسته بین نوى د زمانیدا ب پشتېھستن ل سه ر شیانین زمانی ب خوه) (الضامن، حاتم صالح، 1998: 69) و دیت ئاخشتکمرى بهرى ھینگى گوھل پسته بین نوى ئەوین بهره مهینیت ندھیت يان بهرى ھینگى بهره مهینان و ئەف شیانەزى ژلى كو ژ لایەنەكى خوازەي ي بوماھىي ل دەف ئاخشتکمرى پەيدا دىت لايەنەكى دېرى پىشكدارىن تىدا دکمت، ئەۋۇرى زېنگەها زمانى ي ئاخشتکرېيە و ل دوپىش تیورا بهره مهینان و فهگوهراتنی شیان (ئەو زانیارىن زمانىنە بین فيريووين زمانەكى دياركى يان ئاخشتکمرى رەسەن ي زمانەكى دياركى ب دەستقەدھىيەت و هەمان زانیاريان ب نەئاكەھى د ئىتكەھشتن و بهره مهینانا بكاردھىيەت) (الفەرى، عبدالقادر الفاسى، 1982: 8). لەورا پىزمانى و دروستىيا رستەن پەيوەندى ب شیانىن زمانىقەھە يە و ل دوپىش بۆچۈونا (چۈمىسىكى) (شيان تىشته كە بهرى ئاخشتىن د مېشکىدا ھەيد) (Chomsky, 1965: 60). ئانکو شیان هم زانیارىه كى ب خوهەدگىت بین ب پىكا ئەوان پستەبین زمانى وەردگىت، ئانکو شیانا ئاخشتکمرى / گوھدارى بۆ دروستكىرا رستەن زمانى و ئىتكەھشتنا واتاپا ئەوانە، يەلۇ، چالاکى بېتىيە ژ بكارھینانا زانیاريان و ئاخشتىن:

هروهسا زیو زانینا تیکه‌هی ریزمانا بهره‌گھینان و فه‌گوهارتنی دشیاندایه ب پیکا وتایا ئەفان هردوو زاراقان پوهنکرنەکی دەربارەی ئەشقی ریزمان بدهین، زارافشی بەرە گھینان واتە یاسایان دیارکری یان کۆمەکا یاسایان و سەفرکرنا پیکھاتنا پیکھینەکی یان زنجیرەیکا زمانی یا دیارکری دکەت و زارافشی فه‌گوهارتنی ئاماشی ددته کریا را گوهە، ینا شىۋەتلىك زمانى پیکھاتنا شىۋەتلىك دى، بە ئۇچۇن دشیاندایه رسنەتە بەکارى ئەرتىك ئەشتەۋەتلىك فه‌گوهارتىن.

2.2- روئى ئەنۋەرچىنىڭ سەرقە:

ل سالا 1965 (چومسکي) په تووکا خوه يا ب نافني (پويين تيورا پسته سازين) ده کر، کو تيدا باس ل گرنگترين بُچوونَنْ تيورا بهره مهينان و فه گوهارتني کروو و ده فني په تووکيدا بو ئيکم جار (چومسکي) باس ل هردوو زاراقين (پويي ژ سرهه و روئي ژ نافدا) کريي، کو تيورا بهره مهينان فه گوليني ل په یونديا د نافبه را ئه انداد دکت (10: 2017). (ROGER FOWLER,

رویی ڙ ناڤدا: -1.2.2

حالا هه قبیه ش د ناقبهره زمانین مرؤفاندا روئی ژ نافدایه، ئانکو (ئیك ژ تاییمەندىلەن روئی ژ نافدا ئەوه د ناقبهره زماناندا ین ئېگىرىتى و ھەۋپىشىكە، كۆ (چۈمىسىكى) دېلىتىت: روئی ژ نافدا واتاين دەستىشاندكەت، ھەروهسا ب بىلاقى شرۇقەكىنا واتايا رىستەن دەھىتەن ھەزىمارتن، كۆ د شىياندaiيە ب رىيما زىزمىنى ژ روئى ژ نافدا بۇ روئى ژ سەرەقە ھېتىتە فەگۇھازىن) (درقاوى، مختار، 2015: 9-10).

رویی ژ ناقدا ژ دوو بهشان پیک دهیت ئەورۇنى (بەشى ئىكىنى فەرھەنگ، كۆھەمى پەيىش و مۇرفىمان ب خۇوهقە دىگرىت، كۆ ب يەكەينىڭ فەرھەنگى دەھىنە ناۋىكىن و هەر ئىك ژ ئەوان دوو سىماپىن ھەين سىجايدىكى واتاپى و سىجايدىكى چاوانىدا دېكەندىن ئەئەسى و بەشى دووئى فەرىزىه، كۆ چوارچۇقۇنى ياساپىن پېزىمانى ب ھەمى رىستەيان دىدەت و ياساپىن پېنگەتانا فەرىزىان و ياساپىن فەرھەنگى پېنگە بۇ بەرھەمەنەن چوارچۇقۇنى پېنگە كەن بەرچەستە كەن كاردىكەن) (حسىن، محسن على، 2013: 10) د شىاندایا ب رېكا بكارھىنانا ياساپىن پېنگەنەن فەرىزىان و فۇرمى فەرھەنگى ب ھازارەھا رىستەيان ژ رویی ژ ناقدا بەرھەمەنەن، ھەرچەندە ئەق ياسايدى سادەنە، يەللى ب ھىزىن.

-2.2.2 روئی ژ سه رقه:

پوئی ژ سەرفە قۇناغا دووماھىي يا دارىشتنا پىستەين يە كۆ ب رېكا ياسايىن قەگۈھارتى بەرھەمەدھىت و (شىيوھىن سەرفە و بەرجاڭ يى پىستەين نىشانىدەت، كۆ بوارەكە بۇ جىئەجىكىندا پەيپەندىيەن سىيىتاكى د ناۋەرا كارى و تارگومىنىتىن ئەۋيدا، واتە دىياردا رېتكەقشنا سىيىتاكى پۇھندىكت، ئەش پوئىھە پىشتى جىئەجىكىندا ياسايىن قەگۈھارتى ل سەر رۇپىن ژ ناقدا دەھىتە بەرھەمەن، كۆ تىيدا كار دوخىن پىزىمانى ب تىامى وەردەگرىت) (حىسىن، ئازاد ئەمەمەد، 2008: 4). هەروەسا (پوئى ژ سەرفە نۇرەراتىبا پىستەين دكەت ھەرۋەك د كىيارا گەھاندىدا دەھىتە بكارەھىنان، ئانكۆ ھەك كۆمەكە ھەنپايان زمانى يىن دېكەنلىدى يان شىنىسى و ژ زمانەكى بۇ زمانەكى دى دەجيوازان) (درقاوي، مختار، 2015 : 10). د زمانى كوردىدا ئەسپىيەكىن (بەردوامى، تىواوى، دوورى) يىن د رۇپىن ژ سەرفەدا دەركەقەن (عەبۈزىد، سانيا جەبار، 2007 : 22). و ئاستى ژ سەرفە بۇ پەيپەندىكىن و لىك تىنگەھشتن و گەھانىدا ھەززان د ناۋېرما ئەندامىن جەڭلىكى زمانەكى دىياركىدا دەھىتە بكارەھىنان. رۇپىن ژ سەرفە (كەرەستەيىن پىكھاتا فۇنۇلۇزى يَا رېزىمانى دىاردەكت و ب شىيوھەكى دى د شىياندا يەلىزىن رۇپىن ژ سەرفە يەكسانە ب ئەمۇي رۇپىن پىستەين يىن كۆ ئەم دىيىن يائىزى ھېستىنا ئەمۇي دەكەن) (قادر، تارا موحىسىن، 2004: 16) و ل دوپەش تىۋرا بەرھەمەن و قەگۈھارتى دېيت دوو پىستەيان رۇپىن ئەوان يى ژ سەرفە وەكى ئىك بىت، بەلنى پىز ژ واتا يەككى ھەبىت، بۇ نەمۇونە:

- مالا نهوزادی خراب یوو.
واتایه کی هه بیت، بُو نمونه:

ئەف رىستە يە ئەقان واتا يان ددەت:

- ئانکو ب دروستى ئەف كاره رپيدا.
 - واتە د كاره يكدا سەركەقتن نەھييما.
 - واتە كەسە كى تىنې يكى خۇڭ دەستىدا.

هەروەسا دىيت دوو پىستەيان رۇنى ئەمان يى ژ ناڤدا ئىك بىت و ئىك واتا ھەيت، بەلى دوو بىنگەتەيىن رۇنى ژ سەرقە ھەبن، وەكۆ - ئازاد كۈرى نەزەدييە.

هر چنده ئەقان هەردوو نۇوئىن ل سەرى دوو فۇرمىن جىاواز ھەنە، بەلنى ژ لايى واتاپىشە ئىك پەيام دگەھىن ئەورۇزى پەيوەندىيا د ناقبەرا ئەقان
ھەردوو كەساندا يەك باب و كۈرن.

3.2.2- چه مکانی فه گوهارتی:

(چومسکی) ریزمانا فه گوهارتنق په سهندک رېړکو ب تڼی ب ریکا یاسایین فه گوهارتنق د شیاندا یاه چهندین رپته ژئیک رپته بهینه دروستکن و (چومسکی) د ریزمانا فه گوهارتنیدا دوو جورین یاسایان به رچافکرینه، (یاسایین ئیکنی ب ناشی یاسایین ب خورتی، ئه و یاسایین پیزمانینه یېن رپته یېنی بکارهینانا ئهوان پېنکاهیت و جوړی دووی یاسایین سه رېشکینه، کو د حالمق بکارهینانا ئهوان یان بکارههینانا ئهواندا رپته دروست دهیته پېنکهینان، وکو یاسایین بکرهندياري و زېړکو ئېڅ یاسایه د سه رېشکیه ئانکو ئارهزومندانه، ئاخشتنکر دشیت پهنانی بوقې بت، بهلې ل دهمني بکارهینانا ئهقان یاسایین سه رېشکی مړجه یاسایین دی یېن ریزمانی یېن ب خورتی بوقې پاراستنا راستي و دروستیا رپتهیني بکارهینيت (خملیل، ئیراهیم، 2016: 78)، ئانکو رژو بهره همینانا رپته یه کا ریزمانی و دروست مړجه یاسایین ب خورتی ل سه رپته یان بهینه جیهه جینکن، بهلې یاسایین سه رېشکی ل دویچ ئارهزویا ئاخشتنکرم زمانیه و بکارهینان و بکارههینانا ئهوان ئارهزومندانه یه.

4.2.2- یاسایین ۋە گوھا زىتى:

د پیزمانا بهره‌های مهینان و فله‌گوهارزتندادو جورین سره کی بین یاسایین فله‌گوهارزتنه هنه، ئەوچی یاسایین گشتی و یاسایین تایمه‌تینه، ل خواری دی به حسنه هردو جورین یاسایان کمین:

1.4.2.2- یاسائین کشتی (Double – base or generalized rule)

(ئەو یاسانە بىن كار ل سەر پىكھاتنا دوو پىستەيان يان زىدەت دەمن، ئۇزىز ئەتكەرىي لىكىدا نا هەردوو پىستەيان روپىددەت، واتە ز ئەتكەرىي لىكىدا نا) (شارپستە) و (پارپستە) د (پىستەيا ئالولۇز) دا، يان د پىستەيا لىكىدا يادا، لىكىدا نا دوو پىستەيان يان زىدەت ب رېكا ئامزازى لىكىدر دەھىتە ئەنجامدان) (خۇشناو، نەرعان عبدوللا، ٤: ١٨٦)، تاڭكۈرپىزىكىدا دوو پىستەيان ل دەمىي لىكىدا نا دوو پىستەيان يان بەرھە مەھىتانا پىستەيا ئالولۇز. وەككە:

- نهوزاد چوو بازارى و ئەم ل كولىزى ماین.

ر1: نهوزاد چوو بازاری.

2, + 9, + 1,

ئىك ژ تاييەتىدېين ياساپىن گشتى ئەو د شىياندا نىنە كەرسەتىدېين ناقھۇرىي يىن ھەر پىستەيەكى ل گەل پىستەيا دى بېتىنە لىككۆھۈرىن يان ل جەدانان، ئانکو (كەرسەتىدېين ناقھۇرىي ناھىئە پېش و پاشكىن، زىركۆ ئاماراز يىن ل گەل بەشى دووسى و زۇنىي واتا يېرىشكە پاش و پېشكىن ھەۋاتانى دەۋست ناكىت) (كىيىغ، دىار، علم، كىمال، 2002:60).

: (Single – base or singulary rule) ٢.٤.٢.٢ - ياسائين تايمز

نهف جوړه یاساین سرهکي یېن تیورا بهرهه مهینان و ډګه ګواهاتني هه و (نهه یاسانه یېن ل سهه نئک پنکهاتهه) بهرهه مهیناهه و نئک زنځږه هه یا پنکهاتهه یېن کاردکهن) (محمده دنهه مين، یوسف نوري، ۳۸ : ۲۰۱۵)، ئالکو نهف یاسایه فریزی و پسته یېن ب خوههه دګريت و پستهه یا ئالوز و لینکدای ب خوههه ناګريت و نهف یاسایه دښه دوو بهش، ئهه ورزه: یاساین ډګه ګواهاتني یېن ب خورق و یاساین ډګه ګواهاتني یېن سهه پشکننه، ب نهفه شتوههه ل خواره:

1.2.4.2.2 پاساپین: فہرستیں پیش کرو

پسته د ئاستى ژ سەرقەدا بىي ئەقان ياسايىن ۋە گوھا زتىنى بىن ب خورقى دروست نايت، ئانكۇ (ئەو ياسانە بىن کو د شىياندا نىنە پىنگىرىي بىن نەھىيەتە كىن و پىنكەتتا رىستەن بىي جىئىھەجىكىرنا ئەوان بەرھەمناھىت، ئەف ياسايدىزى ب شىيووهەكى گشتى برىتىنە ژ ياسايىن (تاف، پاشكۇ، سئور و جوداكار)) (الوعر، مازن، 1988: 146). ئانكۇ ب جىئىھەجىكىرنا ئەوان رىستەيەكا رېزمانى بەرھەم ناھىت، (زېركو ئەف ياسايدىن ب خورتىنە و پىندىشىھە مى رىستەياندا بىيئەجىكىرن، داكو رىستەيەكا رېزمانى بىيئە بەرھەمھىنان و ھەر رىستەيەكاب تىنى ۋە گوھا زتىنى ب خورقى ل سەر بىيئە جىئىھەجىكىن ئەو رىستەيەكاب رىستەيەكاب (بىنجى - ناوکى) دەھىتە هەزمانىن (ئەحمدە، سىروان سەين، 2015: 34). ياسايىن ۋە گوھا زتىنى بىن ب خورقى ئەقلىن ل خوارى نە:

1 - پاساپا قهگوها؛ تناکاری

2- یاسایا فهگوهازتنا (پاشکویان) (تاف و کمس)

3- یاسایا سنورین جوداکر

2.2.4.2.2- یاساین فهگوهازتنی بین سه پیشکی (نمیخورق):

یاساین فهگوهازتنی بین سه پیشکی (یاساین سه ره کی) (یاساین سیناکسیدا نایین و بینی جینه جینکرنا نهوان، رسته زلای ریزمانیشه د روئین ژ سه ره دهیته داریزشن، هر ره سا پندقیه ئاماره ب ئهوى چەندى بدەن، کو چ فهگوهازتن بىي هەبۇنا ھەمەکى فلاپونادەن، کو شیانى بۇ فهگوهازتنا كەرسەتەيەكى بۇ ئهوى ھەمە دەدەت) (حسەين، ئازاد ئەممەد، 2008: 76). ئانکو ئەو ياسانە بین جینه جینکرنا نهوان ل دويش پېدىقى و حەزا ئاخشىتكەرى و ل دويش پېدىقىتىيا ئاخشىنى ئەف ياسايە دەنیه جینه جینکر و (ب جینه جینه كەن ئەقان ياسایان كارىگەرى ل سەر رەستەن ناهىتە كەن و رەستە هەر رەستەيەكە تامە و ئەگەر ئەقان ياسایان جینه جینه كەن كارىگەرى ل سەر ل دويش ئىك هاتن و جینگىريوونا رەستەيان نايىت، بۇ نۇونە فهگوهازتنا بىڭەرنە دىيارى، زېركو ئەف ياسايە ل دويش حەزا ئاخشىتكەرى دەنیتە جینه جینکر و ئەگەر جینه جینكەت يان جینه جىن نەكتە هەر رەستەيەكە رېزمانى بەرهەمدەت) (حسىئەن، محسن علی، 2013: 25).

ژ دىيارتىن و گۈنگۈتىن ياساین فهگوهازتنی بین سەرپىشكى ئەقىن ل خوارتىن:

1.2.2.4.2.2- لادان :

د شىياندا يە د بارۇدۇخەكى تايىەتدا دانەيدەك يان زىدەتەر ژ كەرسەتەيان د رەستەيەدا بەتىنە لادان، ئانکو لادان (برىتىيە ژ لادان كەرسەتەيەكى رەستەن و فهگوهازتنا ئهوى و لادان دىاردەيەكە بەرىلاقە دەھەمى زمانادا، زېركو ئامرازى ھەر كەن مەۋھىيە، واتە لادان د پەيەن و رەستە و بەشىن جودا بین زمانىدا رېيدەت) (حسىئەن، محسن علی، 2013: 25). و ئەف لادان كارىگەرى ل رېزمانىيوبۇنە رەستەن ناكەت. لادان ژى ب چەندىن شىيەيان رۇيدەت ئەۋىزى:

1.1.2.2.4.2.2- لادان بەكرى رەستەيەن:

د شىياندا يە د رەستەيَا سادەدا بەكرى رەستەيەن بەتىنە لادان، زېركو جىنهنافى لكاۋىن ل دوماھيا كارى جەنلىكى بەكرى دىگرىت، وەك:

- ئەز دى چم.

- دى چم.

ھەر دەسى د شىياندا يە د رەستەيَا نەسادەرىدا بەكر بەتىنە لادان، ل دەھى دوو رەستەيَا يان يان زىدەتەر كەرسەتەيەكى ھەقبەش ھەبىت، وەك:

- زارۇك ھات.

- زارۇك پۇيىشتە.

- زارۇك ھات و زارۇك پۇيىشتە.

- (زارۇك ھات و پۇيىشتە).

2.1.2.2.4.2.2- لادان بەركارى د رەستەيَا نەسادەدا:

ل دەھى ليكىدانَا دوو رەستەيَا يان يان زىدەتەر ئەگەر بەركارى ھەر دوو رەستەيَا يان يان ھەقبەش بىت، بۇ جارا دوو ھەركار دەنیتە لادان، وەك:

- تە پەنجەر شەكاندىيە؟

- ئەھى پەنجەر شەكاندىيە؟

- تە پەنجەر شەكاندىيە ، يان ئەھى پەنجەر شەكاندىيە؟

- تە پەنجەر شەكاندىيە يان ئەھى \bigcirc شەكاندىيە؟

د ئەھى رەستەيەدا دىاردەت، كو بۇ جارا دوو ھەركارى رەستەيەن (پەنجەر) ھاتىيە لادان.

3.1.2.2.4.2.2- لادان كارى رەستەن د رەستەيَا نەسادەدا:

د رەستەيَا نەسادەدا ل دەھى ليكىدانَا دوو رەستەيَا يان زىدەتەر د شىياندا يە كارى رەستەيەن بەتىنە لادان ، ل دەھى كار د ھەر دوو رەستەيەدا يان ھەقبەش

بىت، وەك:

- من شىر قەخوار.

- ئەھى چا قەخوار.

- من شىر قەخوار و ئەھى چا قەخوار.

- من شیر ۋەخوار و ئەمۇي چا ⚡.

ب شىتىۋە كىن گشتى د شىياندا يېزىن (ھەر كەرەستەيە كىن د پىستەيە دەسادەدا دۇوبارە بىت، وەك (بىكەر، بەركار، كار، تەواو كەر) شىانا لادان ئەمەن ئەمەن، ئەمەن چەندەزى ئىنەك ژ تايىمەندىلەن پىستەيە دەسادەيەن (لىكىدai) (حسەين، ئازاد ئەمەن، ۲۰۱۲: 39).

4.1.2.2.4.2.2- لادان ئامرازى لىكىدەر د پىستەيە دەسادەدا:

د شىياندا يە دەندەك پىستەيە دەسادەدا ئامرازى لىكىدەر بەيتە لادان، يىنى كۆكەرگەر بىن ل سەر واتا و پىكەتەيە پىستەيە بىكتە، وەك:

- جوان ناھىيە زانكۈپىن، چۈنكى يە نەخۆشە.

- جوان ناھىيە زانكۈپىن، يە نەخۆشە.

فەرە ل ئەقى درى يېزىن، كۆمەبەستا مە د ئەقى ۋەكولىنىدا ب تىنى (لادانا كارىيە): ژ بەر هەندى ئەم ياساپىن دى يېن سەرپىشك بە حس ناكەمەن.

3- پىشقا دەسى: لادان كارى د گوتىن ئەزناندا:

باھرا پىز د پىستەيە دەسادەدا ئەگەر كار يىن ھەپىشىك بولو، د شىياندا ھە يە كارى پىستەيە بۇ جارا دەسى دەسادەدا بەيتە لادان، لى ئەگەر تەماشەي گوتىن ئەزنان بىكەمەن، دى بىنەن كارى پىستەيە سادەزى هاتىيە لادان، لەورا مە لادان ئامرازى د گوتىن ئەزناندا دابەشى سەر دوو جۇران كەر، ئەمۇزى:

1.3- لادان ئامرازى د گوتىن ئەزنان يېن سادەدا:

د گوتىن ئەزنان يېن سادەدا كارى پىستەيە ژ بەر چەند ئەگەر كەن دەيتە لادان، ژ ئەوان ئەگەر ازىزى:

1.1.3- ژۇڭ كورت بېرىن:

1- ئەم خەم بۇ وى بېرىنى ⚡ (مەسعود مەممەد سەعید ياسىن، ۲۰۰۶: ۲۵).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

2- دراقىن سەمى بۇ رېۋىز پەش ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۱۰).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

3- ھەر ئەقرازىيەكى نىشىقىيە كىن ل دەپەش ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۴۸).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

4- ھەر پەز و پېيىكا خۇ ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۴۹).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

5- ھەر تەمير و پەھا خۇ ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۵۰).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

6- وەكى ئاشى ئاف ل سەرگىرى ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۵۱).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

7- دوھىن د يېستى سەى ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۵۶).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

8- زېنى ل چىلىق كىرى ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۱۶).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

2.1.3- ژۇڭ مەرەما كېش و سەروپى:

1- ھۆيشىا دەرا خولىا سەمرا ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۴۸).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا، كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما پېتە گوتىن و ل سەرىيىك هاتىتا پەيپەن (دەرا) و (سەرا) هاتىيە لادان.

2- كورىا روپىش شاھدى روپىش ⚡ (ھەمان ژىيدەر، ۲۰۰۶: ۱۳۶).

د ئەقى گوتىن ئەزناندا كارى پىستەيە ژۇڭ مەرەما پېتە گوتىن و ل سەرىيىك هاتىتا ھەردوو پەيپەن (روپىش) هاتىيە لادان.

2.3- لادان ئامرازى د گوتىن ئەزنان يېن دەسادەدا:

د گوتىن ئەزنان يېن دەسادەزىدا كارى پىستەيە ژ بەر چەند ئەگەر كەن دەيتە لادان، ئەقىن ل خوارى ھەندەك ژ ئەوان ئەگەر اىه:

١.٢.٣- ژۇخۇ دوپەيىخسەن ژ دووبارەبۈونى:

١- گۆقى: تە بۇ خۇ ئاقلى ژىكى كىتىيە؟ گۆت: ژىن ئاقلى و كەرە ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٥٥).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز چوارى پىستەيان پىنكەتايىيە، كارى رېستەيا چوارى ژۇخۇ دوپەيىخسەن ژ دووبارەبۈونى هاتىيە لادان.

٢- مىھقان ژ مىھقانى سەلە خودانى مالىن ژ ھەردوکا ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٢).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا كارى رېستەيا دووئى ژۇخۇ دوپەيىخسەن ژ دووبارەبۈونى هاتىيە لادان.

٣- نە مالى بۇ كۈرى باش بىكە نە بۇ يىن خراب ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٤).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى رېستەيا دووئى ژۇخۇ دوپەيىخسەن ژ دووبارەبۈونى هاتىيە لادان.

٢.٢.٣- ژۇخۇ مەرەما كىش و سەروايى:

١- ئەرزان كەر ٠ ھومىان در ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٢٢).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى ھەردوو پىستەيان ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (كې) و (در) هاتىيە لادان.

٢- ئىشال ھەقلى ٠ تىرا ل كەندال ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٣٧).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا كارى پىستەيا ئىكىي و پىستەيا دووئى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (ھەقلى) و (كەندالى) هاتىيە لادان.

٣- بىنى نان لى ٠ ئاف لى نىنە، بىنى ئاف لى ٠ ئان لى نىنە (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٥٦).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز چوارى پىستەيان پىنكەتايىيە، كارى رېستەيا ئىكىي و پىستەيا سىيىتى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (نان لى) و (ئاف لى) هاتىيە لادان.

٤- جۇخينا پېشتا بانى ٠ ، كا چېتە ژ ۋەن (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٥٦).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز دوو پىستەيان پىنكەتايىيە، كارى رېستەيا ئىكىي ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (بانى) و (دانى) هاتىيە لادان.

٥- مال ژە بىيات خانى ٠ ، شۇل جۇته و تاجرفانى ٠ كۈر باپ يېچىرقانى ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٣).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز بىنچىچەرەپەتەيان پىنكەتايىيە، كارى رېستەيا دووئى و پىستەيا چوارى و پىستەيا بىنچىچى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا پەيپەن (خانى) و (تاجرفانى) و (يېچىرقانى) هاتىيە لادان.

٦- ئافەكتى كەران ٠ وارەكتى وېزان ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٧).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى رېستەيا ئىكىي و دووئى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا پەيپەن (كەران) و (وېزان) هاتىيە لادان.

٧- فەقىر و ڈار ٠ وەكى پار و پېزار ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٥٧).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى ھەردوو پىستەيان ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا پەيپەن (ڈار) و (پېزار) هاتىيە لادان.

٨- ئەز چىيا ٠ تو چىيا ٠ كۆلک ما بىن كىيا (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ٢٠).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز سى پىستەيان پىنكەتايىيە، كارى رېستەيا ئىكىي و دووئى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (چىيا) و پېشا (كىيا) هاتىيە لادان.

٩- نەجار بىنە وەكى ھەرجار خودى ئىكە دەرگەھە ھزار ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٦).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى رېستەيا سىيىتى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا پەيپەن (نەجار) و (ھەرجار) هاتىيە لادان.

١٠- ئان و ماست ئىشىتا ب پاست ٠ ، ئان و دەو و ئىشىتا ب دروو ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٤٧).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى رېستەيا ئىكىي و دووئى ژۇخۇ مەرەما پېقا گۆتنى و ل سەرىيک هاتىندا ھەردوو پەيپەن (ماست) و (پاست) و پەيپەن (دەو) و (درەو) هاتىيە لادان.

٣.٢.٣- ژۇخۇ كورت بېرىق:

١- دەكانا عىباھەكى ٠ ، دو قالب صابوين ٠ ئىك كەللە شەكى ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٠٣).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كۆز سى پىستەيان پىنكەتايىيە، كارى ھەر سى پىستەيان ژۇخۇ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

٢- دەرۋىشۇج دەرۋىشى؟ يىن دەبانا خۇ ٠ (ھەمان ژىيدەر، ٢٠٠٦ : ١٠٧).

د ئەقىنى گۆتنى مەزناندا، كارى رېستەيا دووئى ژۇخۇ مەرەما كورت بېرىن هاتىيە لادان.

- ٣- رەشۇب دەستى خۇ ٥ ئەگەر دى ئاڭ تە بەت (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١١٥).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كارى رىستەيائىكىن زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٤- زەكە كىزىر ٥ دەھپىت برسى ٥ (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١١٦).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كارى ھەردوو رىستەيائىن زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٥- صەد چەكۈچ ٥ و ئىك سەندان ٥ (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١٣٠).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كارى ھەردوو رىستەيائىن زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٦- كۆرمۇز تەچ دېيت؟ كوت: دو چاھىت پۇن ٥ (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١٣٦).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا كارى رىستەيائىن سىيىن زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٧- كوتىي: تە عەقل ٥ يان سەرىپۇر ٥ ؟ كوت ئەگەر سەرىپۇر ب سەر من دا ھاتىن ئەز ب خۇ دى عاقىل بىم (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١٣٧).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كۆز شەش رىستەيائىن پىنكەتايىيە، كارى رىستەيادا دوووى و رىستەيائىن سىيىن زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٨- ھەر تىشتەك ب خۇيىن ٥ خۇيىن زى ب مەمعنا ٥ (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١٤٩).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كارى رىستەيائىكىن و دوووى زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ٩- ھزار دۆست ٥ و ئىك نەيلار ٥ (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ١٥٠).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كارى رىستەيائىكىن و دوووى زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.
- ١٠- ئىك دېيتىت: رەزى من ڙ قىبىل تە ٥! زۇي زۇي بچى ترى پىن چىلىقى بخۇيى (ھەمان ژىندر، ٢٠٠٦ : ٢٣٣).
- د ئەقى كوتنا مەزناندا، كۆز چوار رىستەيائىن پىنكەتايىيە، كارى رىستەيادا دوووى زۇمۇرەما كورت بېرىن ھاتىيە لادان.

٤- ئەنجام:

- ١.٤- ل دويش ياساينىن شەگوھازتنى د رىستەيىن نەسادەدا ئەگەر كارىن ھەفەشىبىت بۇ جارا دوووى دەھىتىنە لادان، لى بۇ مە دىياربۇ كۆ:
- ١.١.٤- د گوتىيىن مەزنان يىن سادەزىدا د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا كارى ھاتىيە لادان.
- ٢.١.٤- گوتىيىن مەزنان يىن نەسادە د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا ھەنە كارى ھەردوو رىستەيائىن ھاتىيە لادان.
- ٢.٤- لادان كارى د گوتىيىن مەزنان يىن نەسادەدا د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا ب پىتىن رېزە دەھىت ئەۋۇزى د (٢٣) نۇونەيىاندا ھەيە، ب رېزەيە، ب ئەقىي رەنگىن ل خوارى:
- ١.٢.٤- لادان زۇمۇرەما كىش و سەروايىن د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا د (١٠) نۇونەيىاندا ھەيە، رېزەيە سەدى يأ ئەمۇي دېيتە: (%)٤٣,٥.
- ٢.٢.٤- لادان زۇمۇرەما كورت بېرىن د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا د (١٠) نۇونەيىاندا ھەيە، رېزەيە سەدى يأ ئەمۇي دېيتە: (%)٤٣,٥.
- ٣.٢.٤- لادان زۇمۇرەما كىش و سەروايىن د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا د (٣) نۇونەيىاندا ھەيە، رېزەيە سەدى يأ ئەمۇي دېيتە: (%)١٣.
- ٣.٤- لادان كارى د گوتىيىن مەزنان يىن سادەدا د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا ل رېزىدا دوووى دەھىت، ئەۋۇزى د (١٠) نۇونەيىاندا ھەيە و ب رېزەيە، ب ئەقىي رەنگىن ل خوارى:
- ١.٣.٤- لادان زۇمۇرەما كورت بېرىن د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا د (٨) نۇونەيىاندا ھەيە، رېزەيە سەدى يأ ئەمۇي دېيتە: (%)٨٠.
- ٢.٣.٤- لادان زۇمۇرەما كىش و سەروايىن د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا د (٢) نۇونەيىاندا ھەيە، رېزەيە سەدى يأ ئەمۇي دېيتە: (%)٢٠.
- ٣.٣.٤- لادان كارى د ھېچ گوتەكا مەزنان يأ سادەدا د پەرتۇووكا (گوتىيىت پىشىيان ل دەقەرا بادىيان)دا زۇمۇرەما بەستا خوھ دوирىئىخستن ڙ دووبار بۇونق نەھاتىيە بكارهينان و رېزەيە سەدىيە ئەمۇي دېيتە (%٠)، زېركو د گوتىيىن مەزنان يىن سادەدا ب تىنى ئىك كار ھەيە.

5- لیستا ژیده‌ران:

-1.5 ب زمان کوردی

- حسهین، نازاد نه‌محمد، ۲۰۰۸، سینتاکسی کرداری لیکدراو له‌شیوه‌زاری ههورامیدا، نامه‌ی دکترا، کولیزی زمان، زانکوی سلیمانی. -1
- حسهین، نازاد نه‌محمد، ۲۰۱۲، پاساکانی کواستنهوه به‌گشتی له شیوه‌زاری سلیماندا، کوفاری زانکوی سلیمانی، ژماره (۳۴)، پهشی B. -2
- خه‌لیل، نیزراهمی، ۲۰۱۶، نیزرا و ریازه‌کانی زمان، ورگیزان: نه‌یان عه‌بدوللا خوشناؤ، چاپ: یه‌کم، چاپخانه‌ی روزه‌هلاس، ههولیز. -3
- قادر، تارا محسن، ۲۰۰۴، جبناؤ: لیکدانه‌ویدیکی نوی له زمانی کوردیدا (به کمره‌ستهی دیالیکتی خواروو)، نامه‌ی ماسته‌ر، کولیزی زمان، زانکوی سلیمانی. -4
- کریم، دیار علی کمال، ۲۰۰۲، ریزمانی کوردی روانگیه‌کی برهه‌ههینان و گویزانه‌وه، نامه‌ی ماسته‌ر، کولیجی پهروه‌رد، زانکوی سه‌لاحه‌دین. -5
- عه‌بوزید، سانیا جه‌بار، ۲۰۰۷، ئەسپەنگىن كارى دكوردى سەرپدا، ناما ماسته‌رئ، کولیزی ئادابي، زانکویا دھۆكى. -6
- ئەحمدە، سیروان سین، ۲۰۱۵، دروسته‌ی سینتاکسی له شیوه ئاخاوتى ناوجى كەركىدا، نامه‌ی ماسته‌ر، سکولی زمان، فاكەلتى زانسته مرفق‌ایتىيەكان، زانکوی سلیمانی. -7
- حسین، محسن علی، ۲۰۱۳، هەندى لاینى ریزمانی برهه‌ههینان و گویزانه‌وه له شیعرى كوراندا، نامه‌ی ماسته‌ر، کولیزی زمان، زانکوی سه‌لاحه‌دین، ههولیز. -8
- یاسین، مه‌سعوود محمد سه‌عید، ۲۰۰۶، گوتىن بېشىيان ل دەھرا بادىيان، چاپا ئىتكى، چاپخانا هاوار، دھۆك. -9
- خوشناؤ، نه‌یان عه‌بدوللا، ۲۰۱۱، رىسته‌سازى، چاپ: یه‌کم، چاپخانه‌ی روزه‌هلاس، ههولیز. -10
- خوشناؤ، نه‌یان عه‌بدوللا، ۲۰۱۴، رىسته‌سازى، چاپ: دوووم، چاپخانه‌ی روزه‌هلاس، ههولیز. -11
- أمين، وريا عمر، ۱۹۸۹، بىچ و سىما و ياساکانى گویزانه‌وه، کوفارى رۇشتىرىي نوی ژماره (۲۱). -12
- محمد ئەمین، يوسف نوري، ۲۰۱۵، رىسته‌ی ئىنکىدراو له زمانی کوردیدا به پېنى ياساکانى گویزانه‌وه، دەزگاچى چاپ و پەخشى نازىن، ههولیز. -13

-2.5 زمانی عمرەبى:

- الضامن، حاتم صالح، ۱۹۹۸، علم اللغة، وزارة التعليم العالي و البحث العلمي، جامعة بغداد، مطبعة التعليم العالي، جامعة الموصل. -14
- الفهرى، عبدالقدار الفاسى، ۱۹۸۲، اللسانيات و اللغة العربية، الكتاب الاول، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد. -15
- الوعر، مازن، ۱۹۸۸، قضايا اساسية في علم اللسانيات الحديث- مدخل، دار طلاس للدراسات و الترجمة و النشر، دمشق. -16
- درقاوى، مختار، ۲۰۱۵، نظرية تشومسكي التحويلية التوليدية الأسس والمفاهيم، الأكاديمية للدراسات الاجتماعية والإنسانية، قسم الاداب والفلسفة، العدد (۱۳). -17

-3.5 زمانی ئىنكىزى:

- 18- Chomsky, Noam (1965) Aspect of the Theory of syntax. Cambridge Massachuesett, The MIT Press.
- 19- Hartman, R, R. k. and Stor, F.C. 1976, Dictionary of language and linguistics, London.
- 20- Roger Fowler, (2017) An introduction to Transformational Syntax, Printed in Great Britain by The Camelot Press Ltd London.